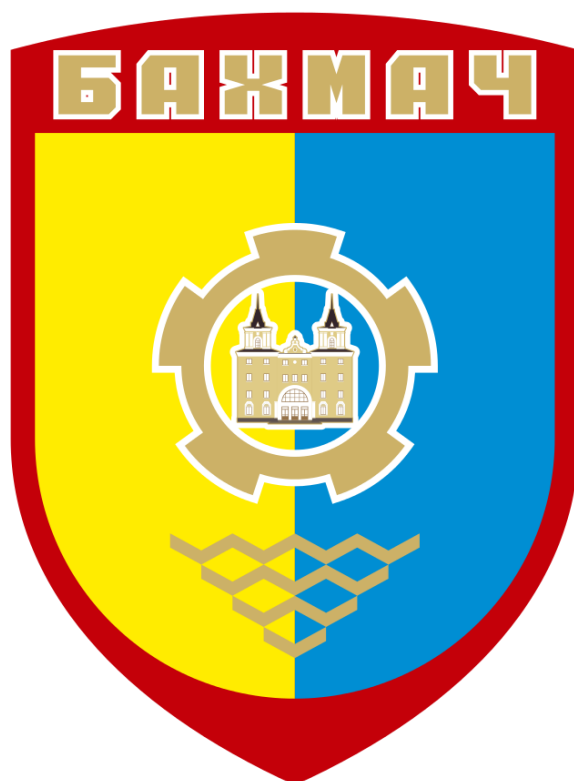

**Департамент культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської
облдержадміністрації**

КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей»

Міста і містечка Чернігівщини

**Місто древнє і молоде: на карті Чернігівщини
Бахмач**

(ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНІ НАРИСИ)

ВИПУСК 7

Чернігів-2017

ББК 91.9:86

УДК 016:93/94

Укладач Л. М. Казакова

Редактор В. М. Вересоцька, О. М. Волченко

Відповідальна за випуск Т. М. Ключ

Місто древнє і молоде: на карті Чернігівщини Бахмач (Міста і містечка Чернігівщини): історико-географічні нариси / Чернігівська обласна бібліотека для дітей ; уклад. Л. М. Казакова. – Вип. 7. -Чернігів, 2017. – 7с.

Дайжест знайомить читачів з історією містечка Бахмач на Чернігівщині.

Назва **«Бахмач»** зустрічається у давніх історичних джерелах. Краєзнавець О.Зойко пояснює так назву міста: «Слово Бахмач відноситься до давніх тюркських слів, які вживали на Україні до татарського нашестя. «Бахмач» по-тюркському означає «баштан», воно свідчить про те, що тут, мабуть, наприкінці першого тисячоліття нашої ери київські та чернігівські князі поселяли полонених печенігів та інших вихідців з тюркських орд, які й назвали своє поселення». Тюркське слово «бохмача» - водопій, старослов'янські слова «бах», «моч» - сире мокре болото; готські: «бах» - олень, «мач» - багато, тобто Бахмач постав у місцевості, де було багато оленів.

Як укріплення, містечко існувало вже у 1147 році і належало Чернігівському князівству. Літопис, описуючи війну між Мстиславичами і Ольговичами у 1147 році, згадує: «...уже бо ушлибяху (Ольговичи) и взяша (Мстиславичи) Всеволож град (20 верств від Бахмачу) на щит ... и побегошажителиЧернигову»; мешканці Бахмачу, утікши з міста, не врятувались від сумної долі, вони були переловлені по дорозі до Чернігова, взяті у полон, а їх міста – знищені вогнем.

Заселення Бахмачу у гетьманський період легенда пояснює так: «Козак Кириченко первый поставил себе хату на левой стороне реки Бахмача. После него, уже на левой стороне реки Борзны, поселился казак Данько, от которого слобода в 50 дворов называлась Даньковкою».

Коли ж населення збільшилося за рахунок нових мешканців, то більш зручним стало місто для проживання на правому березі річки Борзна.

Скоро Бахмач став сотенним містечком. За документами 1656 року, «г.Бахмачявляется містечком с сотником».

«... на Старосельи, в десяти саженьях от жительства казаков Кириченков, была построена в 1755 году деревянная церковь Воскресенья Христова». У травні 1815 року храм згорів, був відновлений.

За документами 1767 року, при храмі Воскресіння було відкрито школу. Другий храм гетьманського Бахмачу – Успенський – був знищений у 1664 році і на цьому місці відбудували новий храм Успіння Богородиці у 1732 році. Для будівництва цієї церкви основний внесок було зроблено полковником Бахмача Покотилом та козаками І.Лященком та К.Ковтуном.

«В трех верстах от Староселья, за хутором Парасючкою владельцем гетьманской булавы в лесу был выстроен дворец Мазепы. Здесь еще существовала целая аллея, насаженная по его распоряжению».

В цьому палаці подовгу гостювали друзі гетьмана. Сюди Орлик привозив єзуїта Зеленського, у жовтні 1708 року Мазепа з цього палацу відіслав до Карла 12 Бистрицького із заявою: «прибывший до Бахмача сам публично на Евангелии Святом присягал, - что не для приватной своей пользы, но для общего добра целой отчизны и войска запорожского принял протекцию короля шведского».

У 1736 році у Бахмачі існувало 265 сімей козаків, а посполитих – 51, у 1748 році козацтво зросло до 325 сімей. Багато мешканців Бахмача займались чумацтвом.

В середині 19 сторіччя з'явилася потреба у будівництві залізничних колій по всій Україні.

У 1868 році була прокладена Курсько-Київська залізниця, а в 1873 – Лівано-Роменська. Обидві ці колії перехрещувались на відстані 2 км від Бахмачу, утворюючи станцію, а згодом з'єднались з містом. Фактично активне заселення міста і почалося саме з цього часу.

На будівництво шляхів і обслуговування залізничного транспорту притягувалось населення Бахмачу і частково приїжджі, різко зросла чисельність мешканців міста. З'явилась ще одна церква, поштове відділення, базар і ярмарок, запрацював паровий млин, який у рік переробляв борошна на

суму 135 тис. карбованців. Борошно відвозилось залізницею головним чином до Москви та до Прибалтики.

Два роки потому Бахмач стає волосним центром.

1915 року в місті завершилось будівництво пасажирського вокзалу.

У 20-х роках 20 ст. площа міста розширюється – на південній околиці заселився невеликий хутір Гойденків, а на східній – Грузьке.

У 1919 році у Бахмачі відкрито восьмирічну гімназію, де навчалось до 300 учнів, у 1922 році гімназію реорганізували у дві семирічні залізничні школи – українську і російську, а також відкрито окрему початкову школу.

У 1923 році у місті проживало близько 6000 чоловік.

Культурне життя міста зосереджувалося в новозбудованому клубі залізничників, який вміщав 250-300 глядачів.

У 30-х роках місто продовжує розширюватися, його південно-східна околиця забудовується селищем Східним, на території якого вирости великі складські приміщення і кількаповерхові житлові будинки для робітників та інженерно-технічного персоналу.

З середини 30-х років місто швидко зростало, у 1939 році тут проживало 10500 чоловік.

Зростання чисельності населення вимагало розширення шкільної мережі - в 1934 році обидві семирічні школи реорганізовано в середні школи, а на станції Бахмач-Київський відкрито нову семирічну залізничну школу.

Жертвами Голодомору стали 274 особи.

14 липня 1941 року Бахмач зазнав першого страхітливого бомбардування німецької авіації, німці окупували місто 10 вересня 1941 року – за період дворічної окупації в Німеччину вивезено 99 юнаків і дівчат, закатовано 52 чоловіка.

9 вересня 1943 року Бахмач було звільнено. Після звільнення міста розпочалася його відбудова: по всьому місту з'являються новобудови: теплова електростанція, вокзал, школи, цегельний завод.

У 1963 році населення міста становило 13500 осіб. З 1953 року в місті працювало 6 шкіл, 1957 року відкрито музичну школу з 7-річним навчанням.

Сьогодні промисловий комплекс Бахмаччини представлений багатьма підприємствами.

У місті функціонують: Бахмацький локальний центр дистанційного навчання відкритого Міжнародного університету розвитку людини «Україна», гімназія, три школи, районний Будинок дитячої та юнацької творчості, школа мистецтв, спортивно-оздоровчі заклади, районний Будинок культури, 6 бібліотек, районний історичний музей.

У місті Бахмач жив і працював письменник Володимир Кашка, плідно працює член Національної спілки письменників Кость Москалець, родом з Бахмаччини Григорій Данько – чемпіон світу з вільної боротьби.

Бахмач – місто древнє і молоде... Цей куточок Чернігівщини бачив на своєму віку війни і страждання, піднесення й радість, але вирує тут життя, сповнене любові й поваги, добра й надії, мужності й відваги...

Рекомендована література:

1. **Бахмацький район** // Чернігівський календар-2000. – К.: Чернігівське земляцтво, 2000.
2. **Крупним планом – Бахмацький район** // Деснянська правда. – 2001. – 7 червня.
3. **Бахмач: історія** // Сіверянський літопис. – 2006. - № 4. – С. 129-133.
4. **Задко В.** Глибокі корені: до 850-річчя Бахмача / В. Задко // Сіверянський літопис. – 1998. - № 6. – С. 129-130.
5. **Задко В.** До історії Бахмача / В. Задко // Чернігівщина – земля козацька: календар. – К.: Чернігівське земляцтво, 1999. – С. 396.
6. **Задко В.** Німецька меншина на Бахмаччині / В. Задко // Сіверянський літопис. – 1999. - № 1. – С. 176-178.
7. **Зіневич А.** Місто древнє і молоде / А. Зіневич // Деснянська правда. – 1997. – 9 вересня.
8. **Кондратенко О.** Бахмач / О. Кондратенко // Вал. – 1998. – 6 березня.
9. **Руденок В.** П'ять Бахмачів – одне місто / В. Руденок // Вал. – 2002. – 21 березня. – С. 7.
10. Бахмач [Електронний ресурс] // Вікіпедія: [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D1%85%D0%BC%D0%B0%D1%87>- Назва з екрана.
11. Видатні земляки[Електронний ресурс] // Офіційний сайт міста Бахмача: [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://bakhmach.info/?page_id=129- Назва з екрана.

Укладач:

Казакова Л.М.

Редактор:

Вересоцька В.М.

Волченко О. М.

Відповідальна за випуск:

Клюй Т.М.